

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
مرکز آمار ایران

نتایج آمارگیری اندازه‌گیری تعداد و تولیدات دام سنگین (گاو و گوساله)

۱۳۹۸-۹۹

مرکز آمار ایران

□ نشانه‌های نشریات مرکز آمار ایران

-	آمار گردآوری نشده است.
000	آمار در دسترس نیست.
x	ذاتاً یا عملاً وجود ندارد.
xx	جمع و محاسبه غیر ممکن یا بی‌معنی است.
	رقم کمتر از نصف واحد است.
	رقم (نسبت) ناچیز و قابل صرف‌نظر کردن است.
*	رقم غیر قطعی است.
**	رقم جنبه تخمینی دارد.
⊙	به‌دلیل حفظ محرمانگی، رقم قابل انتشار نیست.

اختلاف در سرجمع‌ها به علت سرراست کردن ارقام است. محاسبه نسبت‌ها و شاخص‌ها قبل از سرراست کردن ارقام صورت گرفته است.

پیشگفتار

دامداری یکی از فعالیتهای اصلی بخش کشاورزی است که حدود یک چهارم از ارزش افزوده بخش کشاورزی را به خود اختصاص می‌دهد که در کشور ما شامل پرورش دام سبک (گوسفند و بز) و دام سنگین (گاو، گاو میش و شتر) است. محصولات دامی از مهمترین منابع تأمین غذای انسان‌ها هستند و علاوه بر نقش بسیار مهمی که در امنیت غذایی جامعه ایفا می‌کنند، فراهم آورنده ماده اولیه بسیاری از صنایع از قبیل صنایع غذایی و لبنی محسوب می‌شوند. این فعالیت‌ها منبع درآمد بسیاری از خانوارها به ویژه در نقاط روستایی می‌باشند و علاوه بر آن اشتغال و امرار معاش بسیاری از افراد شاغل در بخش خدمات نظیر بازرگانان، خرده‌فروشان و افراد شاغل در بخش حمل و نقل محصولات کشاورزی به این فعالیت وابسته است.

مهمترین دام سنگینی که در کشور ما پرورش داده می‌شود، گاو و گوساله است که حدود ۹۰ درصد کل شیر تولیدی دام‌های کشور و بیش از نیمی از وزن گوشت قرمز عرضه شده توسط کشتارگاه‌های دام را به خود اختصاص می‌دهد. با هدف کسب اطلاعات مهم و به روز از «تعداد و تولیدات» این نوع دام، طرح آمارگیری اندازه‌گیری تعداد و تولیدات دام سنگین (گاو و گوساله) در مرکز آمار ایران طراحی شد و اجرای آن از زمستان ۱۳۹۸ در دستور کار مرکز آمار ایران قرار گرفت.

نشریه حاضر، حاوی اطلاعات حاصل از اجرای این طرح آمارگیری در ۴ فصل زمستان ۱۳۹۸، بهار ۱۳۹۹، تابستان ۱۳۹۹ و پاییز ۱۳۹۹ است. از این اطلاعات علاوه بر کمک به برنامه‌ریزی‌های تخصصی بخش دام، اطلاعات ارزشمندی برای متولیان تنظیم بازار فرآورده‌ها و نهاده‌های مرتبط با دام و محققان فراهم می‌شود.

امید است که اطلاعات ارائه شده مورد استفاده تصمیم‌گیران، برنامه‌ریزان و پژوهشگران قرار گیرد و این مرکز با بهره‌گیری از نظرات آنان در تهیه و ارائه اطلاعات دقیق و بهنگام آماری مورد نیاز، گام‌های مؤثرتری بردارد.

شایان ذکر است اطلاعات این نشریه از طریق درگاه ملی ایران به آدرس www.amar.org.ir قابل دسترسی می‌باشد.

مرکز آمار ایران

مرکز آمار ایران

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
۲	مقدمه
۳	راهنمای کاربران
۴	مشخصات کلی طرح
۷	تعاریف و مفاهیم
۸	خلاصه یافته‌ها
۹	جدول‌های آماری
۱۱	نمودارها

مرکز آمار ایران

مقدمه

به‌منظور برآورده نمودن نیازهای آماری برنامه‌ریزان بخش دام از تعداد و تولیدات دام سنگین (گاو و گوساله)، طرح آمارگیری نمونه‌ای اندازه‌گیری فصلی تعداد و تولیدات دام سنگین از زمستان ۱۳۹۸ لغایت پاییز ۱۳۹۹ در کل کشور اجرا شد. در این طرح، اطلاعاتی در مورد «تعداد گاو و گوساله در روز آمارگیری به تفکیک سن و جنس» و «تعداد گوساله زنده به‌دنیا آمده، تعداد دام گاو و گوساله پروار شده و مقدار تولید شیر گاو در هر فصل» از بیش از ۴۰۰۰ بهره‌بردار نمونه در کشور که با روش‌های آماری، انتخاب شده بودند طی ۴ مرحله و به شیوه آمارگیری تلفنی جمع‌آوری شد و با روش‌های آماری به سطح جامعه (کل کشور) تعمیم داده شد. استفاده از اطلاعات ارائه شده مستلزم آشنایی با مفاهیم، اصطلاحات فنی و روش‌های اجرایی به‌کار رفته در این طرح آمارگیری است که ممکن است با برداشته‌های موجود در اذهان عمومی متفاوت باشد. به‌منظور ممانعت از برداشته‌های سلیقه‌ای از نتایج طرح، مطالعه تعاریف و مفاهیم به‌کار رفته در این طرح به کاربران محترم توصیه می‌شود.

مرکز آمار ایران

راهنمای کاربران

نکات مورد توجه در جدول‌های آماری

هر جدول آماری از عنوان، سرستون‌ها، ستون شرح و متن جدول تشکیل شده است که باید به مندرجات آن‌ها به دقت توجه شود. متن جدول شامل اعدادی است که اطلاعات آماری را تشکیل می‌دهند و به وسیله مندرجات سه قسمت (عنوان، سرستون و شرح) قابل درک و تبیین می‌باشد. در برخی موارد مطالب مندرج در سه قسمت نام برده شده برای درک اطلاعات متن کافی نیست و باید به زیرنویس‌ها، تعاریف و توضیحات این نشریه توجه شود.

در عنوان جدول معمولاً زمان آماری و ماهیت یا موضوع اعداد متن جدول به‌طور کلی توضیح داده می‌شود. ستون شرح و سرستون‌ها به‌طور دقیق ماهیت و مفهوم اطلاع مندرج در خانه محل تقاطع را مشخص می‌کند.

توضیح:

به دنبال کسب اطلاعات جدید و به روز از فعالیت دامداری کشور که از اجرای طرح آمارگیری تفصیلی از دامداری‌های کشور (مهر و آبان سال ۱۳۹۹) حاصل شد، روش محاسبه برآوردهای طرح آمارگیری دام سنگین، بررسی و مورد بازنگری قرار گرفت و لذا اطلاعات فصل پاییز ۱۳۹۹ بر اساس بازنگری انجام شده، برآورد و ارائه شده است.

مرکز آمار ایران

مشخصات کلی طرح

سابقه طرح

این طرح آمارگیری برای نخستین بار در فصل زمستان سال ۱۳۹۸ به صورت ماهانه و پس از آن به صورت فصلی در بهار، تابستان و پاییز سال ۱۳۹۹ اجرا شد.

هدف کلی

هدف کلی از اجرای این طرح، برآورد تعداد گاو و گوساله در ماه پایانی هر فصل و میزان تولیدات این نوع دام در فصل‌های مختلف سال است.

جامعه هدف

جامعه هدف طرح، بهره‌برداران دام‌های کشاورزی در نقاط شهری یا روستایی کشور متعلق به خانوارهای معمولی ساکن، بهره‌برداران غیرساکن و شرکت‌های رسمی و مؤسسات عمومی است که در روز آمارگیری دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله بودند.

جامعه آمارگیری

جامعه آمارگیری این طرح، شامل همه بهره‌برداران دام‌های کشاورزی دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله در نقاط شهری و روستایی کشور متعلق به خانوارهای معمولی ساکن، بهره‌برداران غیرساکن و شرکت‌های رسمی و مؤسسات عمومی است که بنا بر اطلاعات سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، دارای حداقل ۵ رأس گاو و گوساله بوده‌اند.

واحد آماری

واحد آماری این طرح، یک بهره‌بردار دام‌های کشاورزی دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله در نقاط شهری یا روستایی کشور متعلق به خانوارهای معمولی ساکن، بهره‌برداران غیرساکن و شرکت‌های رسمی و مؤسسات عمومی است که در روز آمارگیری دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله بودند.

زمان آماری

زمان آماری برای بخشی از داده‌های این طرح، روز آمارگیری و برای بخشی دیگر، فصلی است که آمارگیری در آن انجام می‌شود.

زمان آمارگیری

زمان آمارگیری این طرح به شرح جدول زیر بوده است:

شرح	شروع	خاتمه
فصل زمستان ۱۳۹۸	۲۱ دی ۱۳۹۸	۳۰ دی ۱۳۹۸
	۲۳ بهمن ۱۳۹۸	۳۰ بهمن ۱۳۹۸
	۱۹ اسفند ۱۳۹۸	۲۶ اسفند ۱۳۹۸
فصل بهار ۱۳۹۹	۲۶ خرداد ۱۳۹۹	۳ تیر ۱۳۹۹
فصل تابستان ۱۳۹۹	۲۴ شهریور ۱۳۹۹	۳۱ شهریور ۱۳۹۹
فصل پاییز ۱۳۹۹	۱۵ آذر ۱۳۹۹	۳۰ آذر ۱۳۹۹

روش جمع‌آوری اطلاعات

اطلاعات بهره‌برداران نمونه از طریق آمارگیری تلفنی جمع‌آوری شد. در صورت عدم امکان تکمیل پرسشنامه برای بهره‌بردار نمونه اصلی، پرسشنامه برای واحدهای نمونه جایگزین تکمیل شد.

سطح ارائه برآوردها

برآوردها در سطح کل کشور ارائه شده است.

پارامترهای مورد نظر

پارامتر اصلی مورد نظر طرح به شرح زیر است:

- تعداد «گاو و گوساله».

خطای نمونه‌گیری قابل پذیرش

حداکثر خطای نمونه‌گیری مورد پذیرش برای متغیر «تعداد گاو و گوساله»، ۵ درصد پیش‌بینی شده بود.

چارچوب نمونه‌گیری

چارچوب نمونه‌گیری این طرح از اطلاعات سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳ به دست آمد. با توجه به این که نمونه‌گیری در دو مرحله انجام شد، چارچوب لازم برای هر یک از مراحل نمونه‌گیری به شرح زیر تهیه شد:

مرحله اول: فهرست همه شهرستان‌هایی که بر اساس اطلاعات سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، دارای حداقل ۴۰۰ بهره‌بردار دارای حداقل ۵ رأس گاو و گوساله بودند. این چارچوب علاوه بر اطلاعات جغرافیایی، شامل متغیر «تعداد بهره‌بردار دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله» بود.

مرحله دوم: فهرست همه بهره‌برداران دارای فعالیت پرورش دام سنگین، در هر یک از واحدهای نمونه‌گیری مرحله اول بود که بر اساس سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳ دارای حداقل ۵ رأس گاو و گوساله بودند. این چارچوب علاوه بر اطلاعات جغرافیایی، شامل متغیر «تعداد گاو و گوساله» بود.

واحد نمونه‌گیری

واحد نمونه‌گیری هر یک از مراحل نمونه‌گیری به شرح زیر بود:

مرحله اول: یک شهرستان که در سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، دارای حداقل ۴۰۰ بهره‌بردار دارای حداقل ۵ رأس گاو و گوساله بوده است.

مرحله دوم: یک بهره‌بردار دارای فعالیت پرورش دام سنگین که در سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، دارای حداقل ۵ رأس گاو و گوساله بوده است.

روش نمونه‌گیری

در این طرح، از روش نمونه‌گیری احتمالی دو مرحله‌ای استفاده شده است. در مرحله اول در هر استان، تعدادی شهرستان به عنوان نمونه انتخاب شدند. سپس در هر شهرستان نمونه، تعدادی بهره‌بردار به عنوان نمونه انتخاب شدند.

مرکز آمار ایران

تعاریف و مفاهیم

بهره‌برداری کشاورزی

یک واحد تولیدی اقتصادی کشاورزی است که تحت مدیریت واحدی قرار دارد.

بهره‌برداری پرورش دهنده گاو و گوساله

یک بهره‌برداری کشاورزی است که به پرورش گاو یا گوساله در روز آمارگیری، به صورت سنتی یا صنعتی می‌پردازد.

دام زنده به دنیا آمده

گوساله متولد شده در فصل آمارگیری است هر چند که بعد از تولد مرده باشد.

دام پرواری

دام پرواری، دامی است که در هر سن و جنس، به منظور افزایش وزن، تحت برنامه معینی، برای مدتی (با هدف عرضه برای کشتار) نگهداری می‌شود.

مرکز آمار ایران

خلاصه یافته‌ها

تعداد گاو و گوساله

نتایج طرح آمارگیری اندازه‌گیری تعداد و تولیدات دام سنگین ۹۹-۱۳۹۸ نشان می‌دهد که تعداد گاو و گوساله موجود در بهره‌برداری‌های پرورش‌دهنده دام در کشور از ۴/۷۹ تا ۵/۴۲ میلیون رأس در طول سال متغیر است.

تعداد انواع گاو و گوساله

در پاییز ۱۳۹۹، تعداد ۱/۲۵ میلیون رأس گاو و گوساله اصیل، ۲/۳۱ میلیون رأس گاو و گوساله آمیخته و ۱/۸۵ میلیون رأس گاو و گوساله بومی در بهره‌برداری‌های پرورش‌دهنده گاو و گوساله وجود داشته است.

تعداد گوساله زنده به دنیا آمده

از ابتدای زمستان ۱۳۹۸ تا پایان پاییز ۱۳۹۹ تعداد ۱/۵۹ میلیون رأس گوساله در دامداری‌های کشور متولد شده است.

تعداد گاو و گوساله پروار شده

در طول یک‌سال گذشته تعداد ۱/۵۶ میلیون رأس گاو و گوساله در دامداری‌های کشور پروار شده است.

مقدار تولید شیر

مقدار تولید شیر گاو در طی یک‌سال گذشته، ۷/۴۷ میلیون تن برآورد شده است.

مرکز آمار ایران

جدول‌های آماری

جدول ۱- تعداد گاو و گوساله - زمستان ۱۳۹۸ تا پاییز ۱۳۹۹ (هزار رأس)

فصل	جمع	از بدو تولد تا یک سال		از یک سال تا دو سال		بیش تر از دو سال	
		ماده	نر	ماده	نر	ماده	نر
زمستان ۱۳۹۸	۴۷۸۶	۸۱۲	۷۷۹	۶۷۷	۴۱۱	۱۹۸۵	۱۲۲
بهار ۱۳۹۹	۴۹۱۹	۸۳۲	۷۷۴	۶۸۶	۴۲۱	۲۰۶۷	۱۳۹
تابستان ۱۳۹۹	۴۸۵۱	۸۶۴	۷۷۸	۶۶۱	۳۷۳	۲۰۴۹	۱۲۶
پاییز ۱۳۹۹	۵۴۱۵	۸۸۲	۷۸۳	۷۴۶	۴۸۲	۲۳۶۱	۱۶۰

جدول ۲- تعداد گاو و گوساله اصیل - زمستان ۱۳۹۸ تا پاییز ۱۳۹۹ (هزار رأس)

فصل	جمع	از بدو تولد تا یک سال		از یک سال تا دو سال		بیش تر از دو سال	
		ماده	نر	ماده	نر	ماده	نر
زمستان ۱۳۹۸	۱۴۳۵	۲۵۲	۲۱۱	۲۴۷	۱۱۶	۵۹۲	۱۸
بهار ۱۳۹۹	۱۴۶۶	۲۴۸	۲۰۵	۲۴۲	۱۲۶	۶۲۸	۱۶
تابستان ۱۳۹۹	۱۴۸۰	۲۶۵	۲۰۸	۲۳۳	۱۱۸	۶۳۲	۲۳
پاییز ۱۳۹۹	۱۲۵۴	۲۲۱	۱۷۷	۱۹۵	۱۰۵	۵۴۱	۱۶

جدول ۳- تعداد گاو و گوساله آمیخته - زمستان ۱۳۹۸ تا پاییز ۱۳۹۹ (هزار رأس)

فصل	جمع	از بدو تولد تا یک سال		از یک سال تا دو سال		بیش تر از دو سال	
		ماده	نر	ماده	نر	ماده	نر
زمستان ۱۳۹۸	۱۹۰۶	۳۱۲	۳۳۵	۲۵۴	۱۸۹	۷۶۰	۵۶
بهار ۱۳۹۹	۱۹۷۲	۳۱۶	۳۴۳	۲۶۲	۱۹۲	۷۹۰	۷۰
تابستان ۱۳۹۹	۱۹۳۲	۳۳۱	۳۵۳	۲۴۸	۱۶۰	۷۸۲	۵۷
پاییز ۱۳۹۹	۲۳۱۴	۳۵۵	۳۸۱	۲۹۵	۲۴۹	۹۵۳	۸۱

جدول ۴ - تعداد گاو و گوساله بومی - زمستان ۱۳۹۸ تا پاییز ۱۳۹۹ (هزار رأس)

بیش تر از دو سال		از یک سال تا دو سال		از بدو تولد تا یک سال		جمع	فصل
نر	ماده	نر	ماده	نر	ماده		
۴۸	۶۳۴	۱۰۵	۱۷۷	۲۳۲	۲۴۸	۱۴۴۵	زمستان ۱۳۹۸
۵۲	۶۴۹	۱۰۳	۱۸۲	۲۲۵	۲۶۹	۱۴۸۱	بهار ۱۳۹۹
۴۵	۶۳۴	۹۶	۱۸۰	۲۱۶	۲۶۸	۱۴۳۹	تابستان ۱۳۹۹
۶۲	۸۶۷	۱۲۸	۲۵۷	۲۲۶	۳۰۷	۱۸۴۶	پاییز ۱۳۹۹

جدول ۵ - تعداد گوساله زنده به دنیا آمده، تعداد دام پروار شده و مقدار تولید شیر - زمستان ۱۳۹۸ تا پاییز ۱۳۹۹

شیر (هزار تن)	دام پروار شده (هزار رأس)	گوساله زنده به دنیا آمده (هزار رأس)	فصل
۲۰۲۷	۳۸۵	۵۳۵	زمستان ۱۳۹۸
۱۸۵۱	۳۵۳	۳۹۳	بهار ۱۳۹۹
۱۸۸۷	۳۵۵	۲۹۹	تابستان ۱۳۹۹
۱۷۰۰	۴۵۸	۳۶۲	پاییز ۱۳۹۹

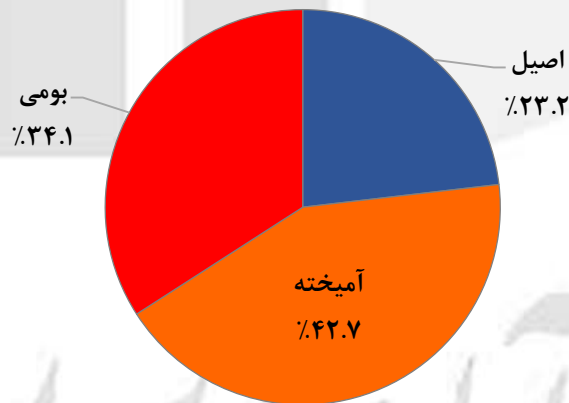
مرکز آمار ایران

نمودارها

نمودار ۱- تغییرات تعداد گاو و گوساله - زمستان ۱۳۹۸ لغایت پاییز ۱۳۹۹ (میلیون رأس)

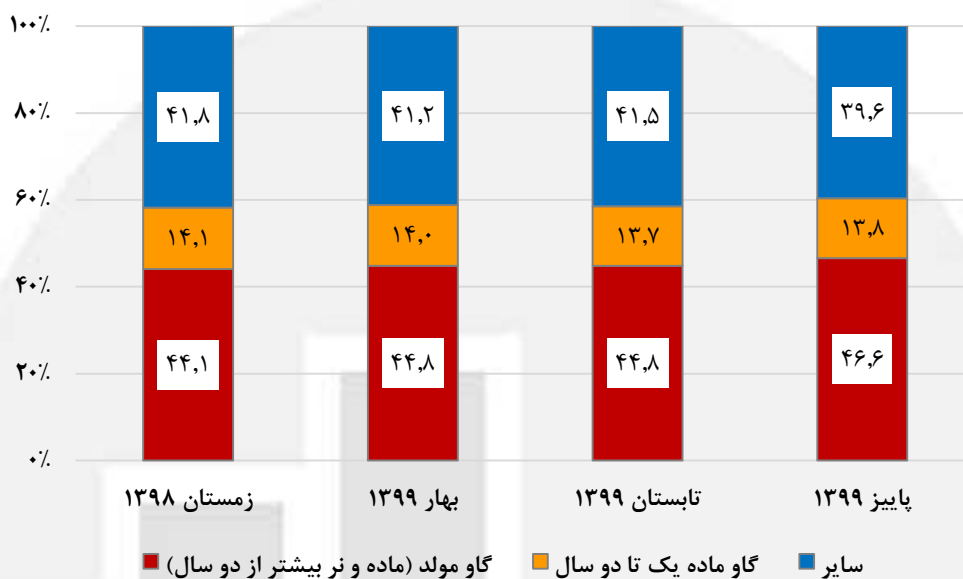

نمودار ۲- ترکیب گاو و گوساله موجود در دامداری‌های کشور بر حسب نژاد - پاییز ۱۳۹۹

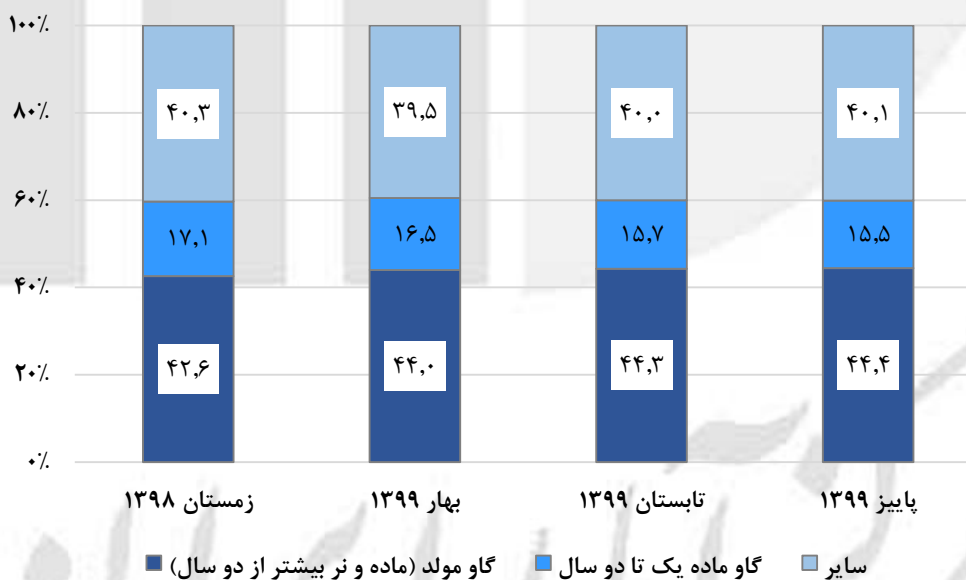

مرکز آمار ایران

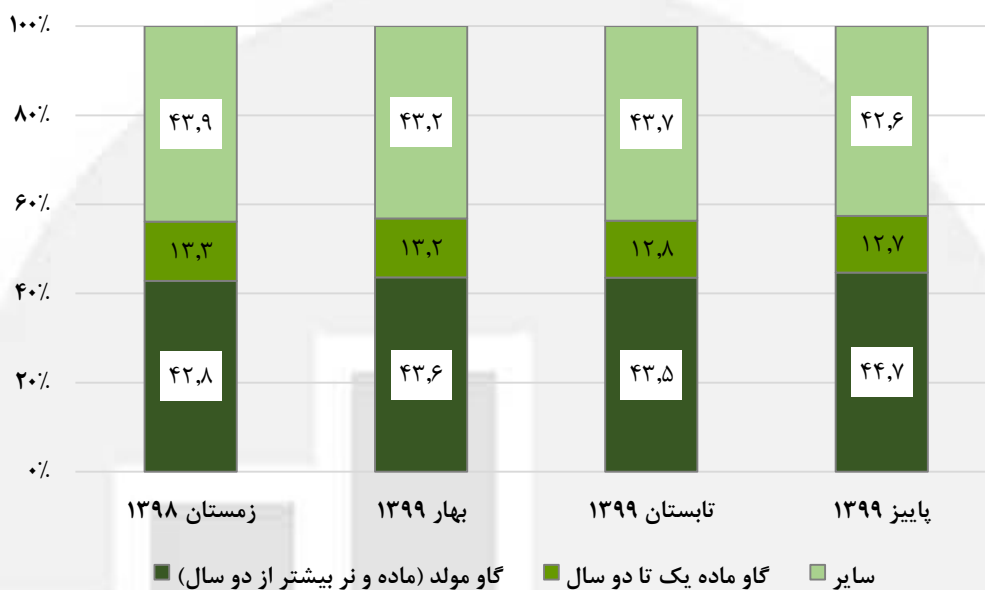
نمودار ۳- ترکیب سنی گاو و گوساله موجود در دامداری‌های کشور - زمستان ۱۳۹۸ لغایت پاییز ۱۳۹۹ (درصد)

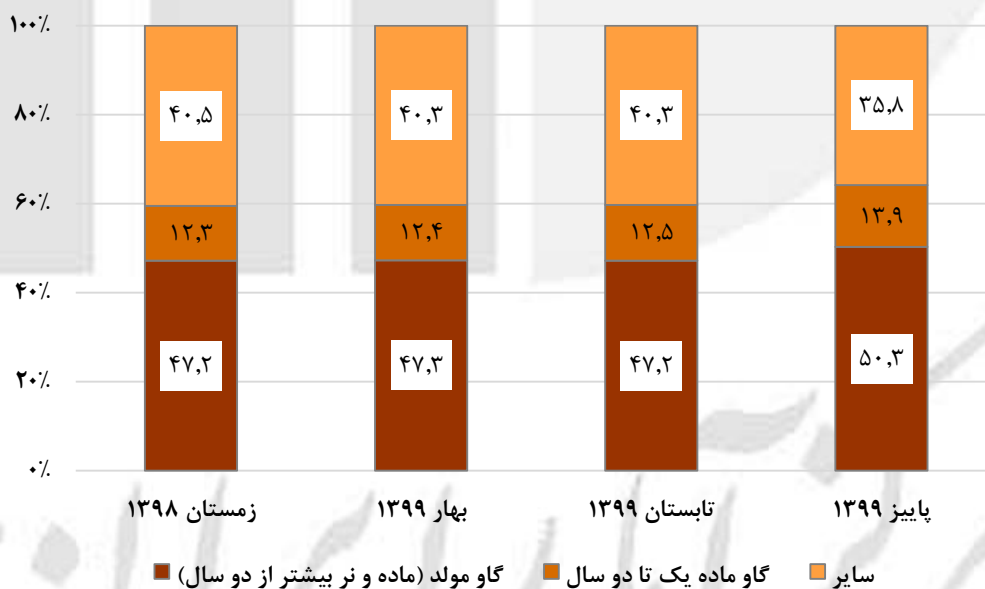
نمودار ۴- ترکیب سنی گاو و گوساله اصیل موجود در دامداری‌های کشور - زمستان ۱۳۹۸ لغایت پاییز ۱۳۹۹ (درصد)

نمودار ۵- ترکیب سنی گاو و گوساله آمیخته موجود در دامداری‌های کشور - زمستان ۱۳۹۸ لغایت پاییز ۱۳۹۹ (درصد)

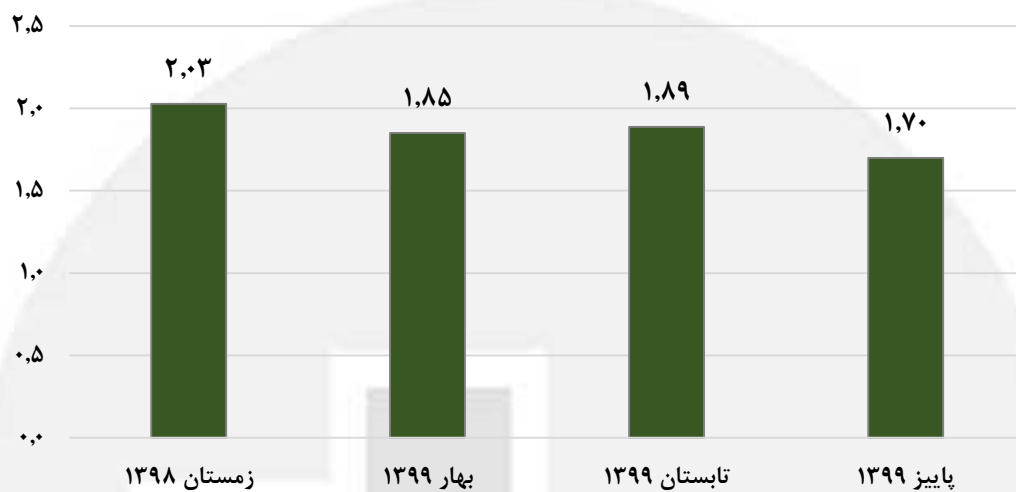

نمودار ۶- ترکیب سنی گاو و گوساله بومی موجود در دامداری‌های کشور - زمستان ۱۳۹۸ لغایت پاییز ۱۳۹۹ (درصد)

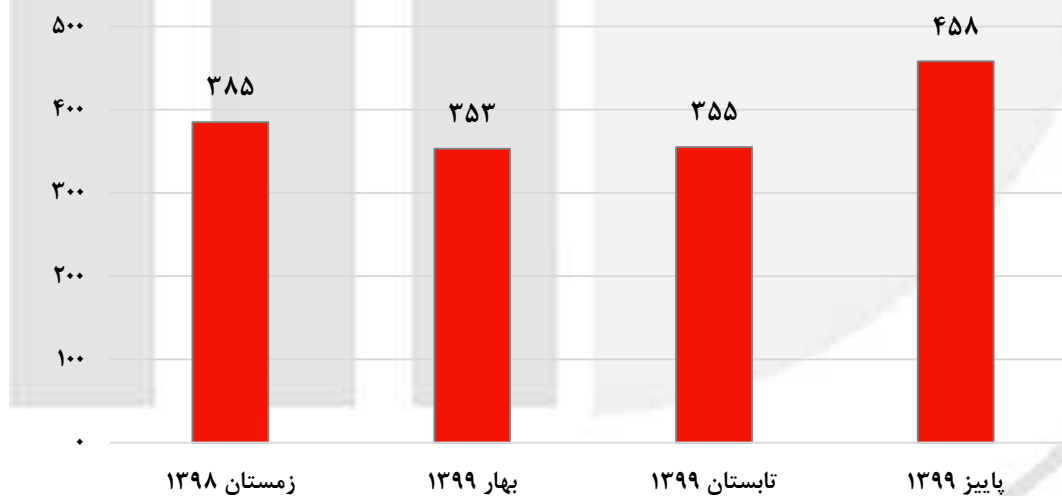

نمودار ۷- مقدار تولید شیر گاو در دامداری‌های کشور - زمستان ۱۳۹۸ لغایت پاییز ۱۳۹۹ (میلیون تن)

نمودار ۸- تعداد گاو و گوساله پروار شده در دامداری‌های کشور - زمستان ۱۳۹۸ لغایت پاییز ۱۳۹۹ (هزار رأس)

مرکز آمار ایران